National Library of Israel
Doar Hayom - דאר היום, 27.01.1933, page 2

אמר עזמות...

„לא בגבורת ה ס ו ס יחפץ"...
(המוטו של השבוע)

זה עכשיו, בשבתי במכונית החדשה-הישנה של תלפיות, ישב על ידי עוזר ה„אסלאמיה" וספר לי בעברית טובה וצחה נסים-ונפלאות ממש על ש ת י ה ס ל ס ו ת, ששלח במתנה השיך מג'אלי מעבר-הירדן מזרחה לשני האפנדים היהודים מהקנטון המערבי.

— ה„אצילה" של אר-לו זר-רו-ו-ב, הוא אומר בהתפעלות מזרחית ובתנועת הידים להסברה, היא שחורת כליל ראש-חדש מכף רגל ועד קדקוד ורק נכודה לבנה כעין מגן-דוד על מצחה... צוארה לבוש רעמה שחורה וחזקה והיא עצמה עפה תחת רוכבה כ... כ... כ„טיארה" (אוירון) זו של הנציב...

— נו, וה„אצילה" השניה?—שאל מי-שהוא מן הצד בסקרנות.

— זו של דוד אפנדי ילין?—הוא עונה — היא כולה אדומה ושקטה מאד כ... כסוסו של כאו'אנ'ה דיזנגוף ב„תל-אביב"...

ולפני הפרדו ממני הוסיף שכני הערבי בר-צינות ובלי צחוק קל על שפתיו, כי השיך מג'אלי צדף לשתי סוסותיו גם מגלת-יוחסין, שהן בנות אצילים, מזרע מיוחסים...

ובינתים—הריהו ארלוזורוב ע ל ה ס ו ס...

* * *

ד"ר שמריה לוין נ"י אמר פעם בדרך הלצה: מתחילה היה יצר-הרע מתנגד לנטיעה ארצ-ישראלית וצריך היה להרגיז עליו את יצר הטוב — עכשיו, אפשר לנסע לא"י מתוך יצר-הרע בלבד...

ואני מוסיף ואומר: עכשיו אפשר לא רק לנסע כי אם גם להיות ולהתקיים בא"י מתוך יצר-הרע בלבד, ונרנד-קפה שביו'שלים—יוכיחו!

סהדי במרומים, שאין אני מתכוון חס-ושלום לשום דבר רע והלאה ממני כל מחשבת פיגול, אבל ודאי בזה היא רק לעובדא אחת קטנה:

השיאני יצרי להכנס בזמן האחרון לנשף-ריקודים הנערך בגרנד-קפה וראיתי בחוש הראות כי „בתוך עמי אנכי יושב"... מיד נתגברה בי מדת המטטיסטיקה (לא להנם הייתי פקיד בהרסה!), נטלתי את קולמוסי בידי ורשמתי על הניר את האוכלוסין שבאולם המהלות והשעשועים: ששים וששה אחוזים מהם היו מאחב"י לרבות הנשים [illegible] ומשאר המקומות הסרושים בעירנו, שהעתיקו לכאן את דירתם מגן-בריסטול ע"ה...

ולא עוד אלא ששבעה עד שמונה מ ג י נ י ם מבנות ציון יוצאות במחול עם בני עשרת-השבטים ומדקדקות לרקד דוקא עם שאינן מינן, בחינת שעטנז וכלאים, וזגות זוגות חבוקים ודבוקים ביד ובזרוע, עושים יחד שבע הקפות עם „ותיק וחסיד" מבעלי הבריטים... עתים מתנהלים לאטם, עקב בצד אגודל, ביהודי חרד, להבדיל, בצאתו מתפילתו בשב"ק ועתים הם מסתובבים במהירות וביהירות באולם ממש כסביבון של הנוכה...

ובשעת מעשה הרהרתי בלבי: הן ממשלתנו הרוממה אסרה על בני עשרת השבטים את הנשים מתוצרת הארץ, כידוע, והכריזה עליהן ח ר ם, ולמה איפוא לא תחכמנה הן להכריז „חרם" על הרוקדים מתוצרת-הוץ?—מידה כנגד מידה!...

יעוד זאת: לא זכינו ולא מצינו שנשי עשרת השבטים ובנותיהם, שרם כחול נוזל כנראה בעורקיהן, תואילנה לצאת במחול—לא בגרנד-קפה ולא בפטיט-קפה ולא בשום מקום אחר בארצנו כמעט — עם „נייטיבס" בכלל ועם הבחורים שלנו בפרט!...

ולבסוף עוד עובדא קטנטנה: לפני צאתי את האולם, כשהגיע המומנט הטראגי לשלם, הגיש לי המלצר חשבון מודפס בשלש השפות, ושפתנו העברית—למטה, נחות דרגא...

ושואל אני: לפי חוקי ממשלתנו הנדיבה, הרי בכל איזור שרוב האוכלוסין הוא י ה ו ד י, מקפיעה שפתנו בראש, ובאיזור של הגרנד-קפה, שרב מנין המבקרים ורב מנין ה כ ס פ י ם הם מאחב"י—לא כל שכן?

* * *

ואיך אומר הפתגם הספרדי?—„תינוק שאינו בוכה אין מניקים אותו" וכ"ז שלא נעמד כאן על זכויותינו בכל תקף לא תהיה תקומה חס ושלום לשפתנו ב„ביתנו הלאומי".

והא ראיה: בזמן האחרון נקבעו ברחובות ירושלים עמודי ברזל לתחנות המכוניות הצבוריות ועליהם כתובת אנגלית: Bus Stop (בוס סטופ) והמספר של התחנה. ו ע ב ר י ת — מאן דכר שמה!

בבוקר לא עבות או עבות אחד בשבוע זה קמו [illegible] ירושלים וראו פתאום לנגד עיניהם ברחובות העיר את הכתובות הלבנות האנגליות שהשחירו פניהן בליל כשולי הקדרה, ממש עמודי קלון... מה עשתה ה י א, בלומר הממשלה? — הלכה וכתבה על כל עמוד ועמוד שלש כתובות זו תחת זו: אחת עברית לבנה, אחת אנגלית ג"כ לבנה, ואחת ערבית — אדומה . . .

וחלא ידעתם; קיצוניות אחת מביאה לידי קיצוניות שניה: מתחילה הסתפקו רק בשפה האנגלית לשם קימוץ ו„בוליטיקה", ועכשיו קשטו את עמודי הפאר בראש כל חוצות בשלש שפות, וראו זה פלא! העברית — לעלא ולעילא מכל אנגליתא וערביתא...

כנראה, יודע האנגלי שלנו כי הרוב הגדול ודמכריע של המכוניות, הנוסעים באוטובוסים והנהגים בירושלים עה"ק הם יהודים, וע"כ שיכל אח ידו הפעם והקדים את ישראל לישמעאל...

* * *

עזמות יקר! — כך כותב לי החו"מ — ולמדני רבי, מפני מה ולשם מת נוהגת הממשלה החביבה לפנות כפעם בפעם לקהל היהודי והערבי גם יחד לשאל עצות מהם ולמנות, ועדות וכו" כדי שאח"כ ל א תתחשב עם הערותיהם ודעותיהם וכדי שתסדר הכל לפי רצונה או כפי שהשבה מלכתחילה?

הנה למשל לפני שנים אחדות, בזמן חלוף המטבע המצרית בא"י מינתה הממשלה ועדות מיוחדות, גם עבריות וגם ערביות, ודרשה מהן לנקוב שבות מתאימים למטבעות החדשות בארץ. הועדות ישבו אז על המדוכה ועל האבנים, חקרו ודרשו ויצרו ועד כמה שאני זוכר הציעה אז הועדה העברית שמות עברים עתיקים ומצלצלים כגון: „דינר", „שקל" ו„מחצית השקל" וגם „פרוטה" לפורטה... גם הועדה הערבית לא ישנה והציעה אף היא את שמותיה. וסוף דבר מה היה? — הממשלה קראה, שמעה, רשמה וקבעה שמות כרצונה. נוסח מצרים — רק „מילם" ו„מילם" ושמות העברים והערבים נשארו רק מ ל י ם...

ואם מעט לך זה, רבי נכבדי, הרי לך עובדא שניה:

לפני כמה חדשים פנתה הממשלה שוב בהצעה לעבריות, גם עבריות וגם ערביות, שהמספרים אשר על המכוניות יהיו רק באנגלית, בלי עברית וערבית. ועד כמה שאני זוכר התנגדו העברים והערבים גם יחד להצעה נפלאה זו, ומה אנו רואים עכשיו? — „החתול יושב לו ואוכל את, הגבינה": המספרים הקודמים הערבים והעברים, מתחלפים קימעא קימעא לאנגלית, ואין זכר לא לעברית ולא לערבית. לא המספר ולא שם העיר... האם בשביל זה פנתה הממשלה אל העיריות ודרשה את הון דעת הצבור? או אולי בא כל הענין בדבר חחלפת המספרים אך כדי להמציא פרנסה ודוקא ברוח לאחד מבני עשרת השבטים המספיק את המספרים במחיר של 180 מא"י הזוג?

בכבוד
נחום ג ב ר י א ל כ נ פ י
רחוב הנביאים

* * *

הואיל וכך — אאלפכם דעת, רנותי, כיצד כרוויחים ג ר ו ש א ח ד מכל נסיעה ברכבת ע"ה הממשלה?

את ה„קומבינציה" הזו למדתי בשבוע זה מתלמידי הזכרוני הנוסע בכל שני וחמשי מז"י לחדרה וחזרה, ואין חכם כבעל הנסיון...

— צא וחשוב, הוא אומר, מחיר הכרטיס מז"י ישר לחדרה, הלוך ושוב, הוא ש ש ה ג ר ו ש ו ח צ י, אבל הוא נפל על המצאה ומונה כרטיס מתחנת ז"י לבנימינה, הלוך ושוב, נמך ש נ י ג ר ו ש ו ח צ י, ובבנימינה הוא קונה כרטיס שני לתחנת חדרה, הלוך ושוב, בכך ש ל ש ה ג ר ו ש, ביחד: חמשה גרוש וחצי כאמור לעיל, ונמצא החפרש לטובתו על סך ג ר ו ש א ח ד.

ויש דרך שניה:

מז"י לפרדס חנה אתה משלם בעד כרטיס הלוך ושוב — 4 גא"י: מפרדס חנה לחדרה, הלוך ושוב, עוד סך גרוש וחצי, ביחד: 5 גרוש וחצי. ונמצא שאתה מרויח תמיד גרוש אחד.

זהו ריוח נקי, כשר וישר, שתלמידי הלז אינו מיוחד עליו אף פעם!...

* * *

ומכיון שאנו מדברים ב„קומבינאציות" נזכרתי בקומבינציה אחרת שהכניסה ליהודי וליהודיה בת"א ריוח נקי לא של גרוש אחד אלא של 200 לא"י בערך, טבין ותקילין, ולא ברכבת כי אם משכר-דירה דוקא, והריוח הוא נקי, כשר וישר, ובלא טרחה יתרה.

והמעשה שהיה כך היה: יהודי פולני בנה לו בית בלב תל-אביב ומיד נמצאה אשה אמריקאית ששכרה ממנו, שלשה חדרים ומרפסת סגורה עם כל הנוחיות, בשכר של 6 לא"י וחצי לחודש. שלמה לבעל הבית שכר דירה לשנה אחת למפרע ונעשה ביניהם חוזה לשלש שנים, כתוב וחתום בנושפנקא של העיריה כדת וכדין, בתנאי שימסר לה את הדירה במוחרם הבא. כמוכז התחייבו בסעיף מיוחד ונוסף שהצד המבטל את החוזה מחויב לשלם לצד שכנגד סך 100 לא"י בתור קנס, והכל שריר וקיים.

הדבר הזה קרה לפני חדשים בערך כשהיהודי החל לבנות את הבית, הנה בשבוע זה קבלה האשה האמריקאית חזרה את שכר הדירה ששלמה נמפרע בצרוף 100 לא"י קנס, כפי החוזה, ושני הצדדים שמחים, בחינת זה נהנה וזו נהנה: ר י א הרויחה את ה מ א ה ל א "י, ריוח נקי ו ה ו א יוכל להשכיר בנקל כל חדר ב-4 לא"י לחודש, כפי הקורס הנוכחי... ונמצא שהוא ירויח עפ"י החשבון סך 98 לא"י.

ושוב מעשה ברופאת-שינים ששכרה דירה בת"א — קומה שלמה בת 8 חדרים עם כל הנוחיות — בשכר 12 לא"י לחדש. ואולם לא לעולם חוסן ישועות. לא עברו 12 יום ובאו מלאכים ממטבח הפועלים ושלמו לבעל הבית 12 לא"י בעד חצי הקומה.

מובן מאליו כי באותו יום נשלחה התראה לעוקרת-השינים שתעקר מן הדירה ביפה שעה אחת קודם, ואם אין — יעופו כל רהיטיה, מלקחיה, צבתותיה וכל כלי תשמישיה דרך כל הדלתות והחלונות החוצה...

ובכן רבי היקר — שואל ממני תלמידי הארדומי מת"א — מה לעשות השנה לבעלי הבתים שלנו? האם עלי לשכר לי צריף מחוץ לתחום או אולי אסע לגור בטברית או בק"ק צפת? אומרים כי שם הדירות ריקות ובזיל הזול! אחכה לתשובה.

* * *

ולרגל עבודתי בספר היובל של ז"י בתוך אולמי בית-הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בעי-רנו, מתגנב אני בכל יום לשעה קלה אל התערוכה היפה שסדר שם מר שוחטמן לכבוד יובל הששים של ביאליק.

אוהב אני להסתכל לא אל הויטרינות המלאות שירים בחרוזים ובפרוזה, תוי נגינה מכל המינים, לא אל מגלת האש ואף לא לתמונותיו של המשורר עם חבריו, כי אם זורק אני מבט אל חליפת המכתבים שלו עם שלום-עליכם, ורבניצקי, עם ברקוביץ ופיכמן, וביחוד אל המכתבים הקטנים, האינטימיים, שמתוך כתליהם נשקפת הנשמה של האדם, ונראה ביאליק כמו שאומרים, בסנדלי הבית... מחפש אני לא את ביאליק הסופר והמשורר כי את ביאליק החבר...

בחטיפה הספקתי לרשם אי אלו שורות בפנקסי בשביל אלה מתלמידי וקוראי שלא זכו לראות בעיניהם את התערוכה:

מכתב א.

„ידידי קלוזנר!

„מר שטיינמן קרא לפני את דברו ההדש. יש בו פרקים מצויינים מאד. מהראוי שתתנהו בחוברת הקרובה.

ח. נ. ביאליק".

המכתב הקטן הוא ישן, בלא תאריך, ומכוון, כנראה אל „השלח", ובפנקסי רשמתי מן הצד: לא להינם יצא שטיינמן נגד ביאליק ב„כתובים"...

מכתב ב.

על אחד הלוחות מתחת לזכוכית רואה אני בפינה מכתב קטן כתוב על ניר שהצחיב מיושן, כתוב מאודיסה ביום 12.11.1909, מכתב שהוא מועט שבמועט המחזיק את המרובה שבמרובה, וזו לשונו:

„יקירי פ. אווערבוך,

— נו?

שלך ח. נ. ביאליק

נ. ב. שלום ל„מלאכ"ך, זו אשתי, ושלום לשניכם בשם „מלאכ"י זו אשתי".

מכתב ג.

ולסוף מכתב „קונדסי" קצת שנשלח מקראקו ביום 19 מאי 1904 אל ידידיו רבניצקי וגוטמן (מארכיביונו של רבניצקי), המוכיח על ביאליק ה„מוחר"...

„ואני בתוך קראקו! עולמות מהפך אני! דיינו קניתי לי „אבערמאנטיל" עם ה„היינגקאל-נער", כזה של טש-מירינסקי (ר' מרדכי'לה בעל „עיירתי מוטילה — הכותב), ואני מטייל בו מן הבוקר עד הערב בחוצות קרקוי, מחיה נפשות!

„דרך אגב, אני עושה עסקים עם פישר (יוסף פישר, המדפיס של ביאליק — הכותב), היינו, אני תלשתי לו את מחצית זקנו, והוא לי — „א זאס! אין לי זקן! באודיסה השארתיו, אם אינכם מאמינים לי שאני תולש זקנו של פישער (שדרי לקטנו-אמנה אתם בנוגע ל„בשרון הסוחר" שבי") — עתיד אני לשלח לכם רצוף במכתב דגא מקצת זקנו של פישער (מונח הוא עמי למשמרת) ויעיד עלי כמאה עדים כשרים. בקיצור הום הראיתם לדעת כי סוחר אני, סוחר שבסוחרים!"

— — — — — — — ח. נ. ביאליק